

پیش بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس هوش های معنوی، هیجانی و
اجتماعی در دانشجویان

**Predicting Psychological Well-Being on the basis of
Spiritual, Emotional and Social Intelligences in
Iranian's College Students**

دکتر سوران رجبی

دانشیار روان شناسی دانشگاه خلیج فارس بوشهر (نویسنده مسئول) soranrajabi@gmail.com

پیمان ولدبیگی

کارشناس ارشد روان شناسی

Dr. Suran Rajabi

Associate of Professor of Psychology, Persian Gulf University, Booshehr

Peyman Valadbeygi

پذیرش: اسفند ۹۴

دریافت: خرداد ۹۴

نوع مقاله: پژوهشی

Abstract

The present study aims to predict psychological well-being based on the social, emotional, and spiritual intelligence of students. The adopted correlation methodology is based on predicting. The case study is done through multistage cluster sampling which includes 340 male and female subjects exclusively chosen from the MA students of Bushehr Persian Gulf University. Tromso social intelligence and

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس هوش های معنوی، هیجانی و اجتماعی در دانشجویان انجام شده است. روش تحقیق همبستگی از نوع پیش بین بوده است. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۴۰ نفر دانشجوی دختر و پسر بودند که از بین دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه خلیج فارس بوشهر به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای

Schutte emotional intelligence scales, King and Decicco spiritual intelligence questionnaire, and psychological well-being Rif scale had been used to analyze the study variables. Data analysis revealed a significant relationship between social, emotional and spiritual intelligence and psychological well-being. Also multi-variables regression analysis showed that spiritual and emotional intelligence in sequence have significant share in predicting psychological well-being among the males, social intelligence had no potential in predicting psychological well-being in this group. But, in female subjects, emotional, social and spiritual intelligence, in sequence, have significant share in predicting psychological well-being. The results came to this point that spiritual intelligence in male student and emotional intelligence in females has more potential to predict psychological well-being in them.

Keywords: social intelligence, emotional intelligence, spiritual intelligence. psychological well-being

انتخاب شدند. برای سنجش متغیرهای پژوهش از مقیاس هوش اجتماعی ترومسو، مقیاس هوش هیجانی شات، پرسشنامه هوش معنوی کینگ و دی سیکو و مقیاس بهزیستی روان شناختی ریف استفاده شد. تحلیل داده ها نشان داد بین انواع هوشهای اجتماعی، هیجانی و معنوی با بهزیستی روان شناختی رابطه‌ی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد در دانشجویان پسر به ترتیب هوش معنوی و هوش هیجانی سهم معناداری در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دارد در این گروه هوش اجتماعی قابلیت پیش بینی بهزیستی روان شناختی را نداشت. در دانشجویان دختر به ترتیب هوش هیجانی، هوش اجتماعی و هوش معنوی سهم معناداری در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دارند. نتایج این تحقیق نشان داد که در دانشجویان پسر هوش معنوی و در دانشجویان دختر هوش هیجانی توانایی بیشتری در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دارند.

کلید واژه ها: هوش اجتماعی، هوش

هیجانی، هوش معنوی، بهزیستی روان شناختی

مقدمه

روانشناسان هوش را به عنوان توانایی عملکرد مؤثر در زندگی تعریف کرده اند. مردمان هوشمند کسانی هستند که به کسب دانش و مهارت ماحصل تجربه برای مدیریت کارآمد و وظایف زندگی روزمره سوق داده می شوند. یکی از جنبه های بسیار مهم هوش پذیرفتن تغییرات پویای جهانی، تغییرات محیط زیست، مهارتها و دانش حاصل از تجارب گذشته که غیرقابل انکار و چالش انگیز می باشد. اطلاعات مؤثر شامل استفاده از سیستم های موجود در یادگیری، گسترش ارتقاء دانش موجود، تجزیه و تحلیل شرایط جدید، توسعه شرایط جدید و راه حل هایی که برای کمک به ارتقای سطح کیفی محیط انجام می شود (لفر و همکاران، ۲۰۱۲).

امروزه شاهد این هستیم که در ابعاد گوناگون زندگی، انواع هوش مهم و تاثیرگذار است. کارل آلبرت هوش اجتماعی^۱ را عبارت از خوب برخورد کردن با دیگران و بدست آوردن همکاری آنها می داند و معتقد است که این هوش شامل آگاهی از موقعیت ها و سیستم رفتار اجتماعی است که آنها را کنترل می کند و یک دانش از سبک های تعامل و استراتژی هایی است که می تواند به یک شخص در به انجام رساندن اهدافش در برخورد با دیگران کمک کند (آلبرت، ۲۰۰۶).

هوش هیجانی^۲ در زمره ی جدیدترین تحولات در زمینه فهم رابطه میان شناخت و هیجان است. در واقع این مفهوم مجموعه ای از مهارتها و شایستگیهای اجتماعی را در بر می گیرد که بر تواناییهای فرد برای تشخیص، درک و مدیریت هیجان، حل مساله و سازگاری تاثیر می گذارد و به طرز مؤثری فرد را با نیازها، فشارها و مشکلات زندگی سازگار می کند (بار-ان، ۲۰۰۶).

هوش معنوی^۳ در معناهایی که افراد به روابط و تجربه های زندگی نسبت می دهند و در روشی که افراد به واسطه آن زندگی ها یشان را قابل فهم می کنند، نقش بازی می کند.

¹ Social Intelligence

² Emotional Intelligence

³ Spiritual Intelligence

بنابراین هوش معنوی به پدید آمدن حسی از آگاهی و معنادر ارتباط با موقعیت فرد در جهان و روابطش با دیگران کمک می کند (سیسک و تورانس، ۲۰۰۱).

ریف بهزیستی روانشناختی^۱ را تلاش برای کمال در جهت تحقق توانایی های بالقوه ی واقعی فرد می داند. در این دیدگاه بهزیستی روانشناختی به معنای تلاش برای استعلا و ارتقا است که در تحقق استعدادها و توانایی های فرد متجلی می شود. بهزیستی روانی جزء روانشناختی کیفیت زندگی است و انعکاس دهنده خلق مثبت و سر زندگی است. او و همکارانش تلاش کردند ملاک های زندگی مطلوب یا اصطلاحاً "زندگی خوب" را تعیین و دسته بندی کنند (ریف، ۱۹۹۵).

مروری بر ادبیات پژوهش مربوط به انواع هوشهای اجتماعی، هیجانی و معنوی نشان می دهد که در چند ساله اخیر تحقیقات زیادی در خصوص انواع هوشهای مذکور و ارتباط آنها با ابعاد مختلف زندگی صورت پذیرفته است. یافته های تحقیقاتی مربوط به هوشهای اجتماعی بیانگر رابطه ی مثبت بین مولفه های سلامت روان شناختی مثبت، رضایت از زندگی و فاکتورهای هوش اجتماعی است و خوش بینی نیز رابطه مثبتی با شش بعد مختلف هوش اجتماعی دارد (هودا و همکاران، ۲۰۰۹). یافته های تحقیقاتی که در خصوص هوش هیجانی صورت پذیرفته نیز بیانگر رابطه بین هوش هیجانی و سبک های سالم مقابله ای و سلامت روان در دانشجویان می باشد. فراتحلیل جمالی پاقلعه و همکاران (۱۳۸۹) نشان می دهد که رابطه هوش هیجانی و سلامت روان به طور کلی (۰/۴۷) می باشد زمانی که هوش هیجانی به عنوان صفت ارزیابی می شود ارتباط قوی تری با سلامت روان دارد نسبت به زمانی که به عنوان توانایی ارزیابی می شود، بنابراین هوش هیجانی بالاتر ارتباط معناداری با سلامت روان بهتر دارد. مطالعات مربوط به معنویت و هوش معنوی نیز بیانگر استفاده درصد بالایی از مردم از معنویت و نقش معنویت در سلامت روان و احساس شادی در زندگی می باشد (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۶).

در زمینه هوش اجتماعی، حاجی زاده و نادری طی پژوهشی پس از روایی یابی مقیاس هوش اجتماعی، به بررسی رابطه ی هوش اجتماعی با شادکامی و پرخاشگری در دانشجویان

^۱ Psychological well being

دانشگاه آزاد اهواز پرداختند. در این پژوهش ۴۰۰ دانشجوی زن و مرد که به صورت نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند، شرکت داشتند. نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان داد که بین هوش اجتماعی و شادکامی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری و بین هوش اجتماعی و پرخاشگری رابطه‌ی منفی و معنی‌داری وجود دارد (حاجی زاده، ۱۳۸۷).

ساراف (۲۰۰۸؛ نقل از رهنما و عبدالمالکی، ۱۳۸۸) بیان کردند که در انجام برخی از تکالیف شغلی و تحصیلی، نقش هوش هیجانی حتی از هوش شناختی نیز بالاتر است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که افراد با هوش هیجانی بالا، بهتر می‌توانند با مشکلات زندگی رو به رو شوند، هیجان‌های خود را به گونه‌ی مؤثرتری تنظیم کنند و روابط اجتماعی بهتری داشته باشند (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۸۶). بر پایه آنچه بیان شد، به نظر می‌رسد مهارت‌های مربوط به هوش هیجانی یکی از مهمترین مهارت‌هایی است که افراد به آن نیازمند هستند. همان‌طور که پژوهش‌ها نشان می‌دهند، مهارت‌های هوش هیجانی موفقیت فرد در زندگی آینده را تا حدودی تضمین می‌کند و از بروز بسیاری از آسیب‌ها در جوانان و نوجوانان پیشگیری می‌کند.

در پژوهش حمید و همکاران (۱۳۹۱) رابطه‌ی سلامت روان و هوش معنوی با تاب‌آوری در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که بین سلامت روان و تاب‌آوری، رابطه‌ی مثبت معنا دار و بین هوش معنوی و تاب‌آوری نیز رابطه‌ی مثبت معنا داری وجود دارد. سلامت روان و هوش معنوی به طور معناداری، تاب‌آوری را پیش‌بینی می‌کردند و از آنجایی که افراد با سلامت روان بالا درجات بالاتری از تاب‌آوری را نشان دادند، می‌توان نتیجه گرفت که فراهم نمودن عوامل حمایتی (مانند مذهب و معنویت) به منظور افزایش سلامت روان و هوش معنوی می‌تواند منجر به افزایش تاب‌آوری گردد.

رشد و تکنولوژی در سالهای اخیر، تبادل گسترده اطلاعات و ارتباطات انسانها با همدیگر اجتناب‌ناپذیر ساخته است. به عبارت دیگر در زمان فعلی مرادوه گسترده علمی، کاری و اجتماعی دانشجویان با یکدیگر زمینه‌ساز موقعیت‌های فراوانی است که ممکن است منجر به موفقیت، شکست یا تعارض گردد. و مسلماً این موقعیت‌ها هیجان‌های مثبت و منفی زیادی برای دانشجویان به همراه دارد بنابراین در چنین شرایط تش‌زایی اگر دانشجویان انواع مختلف

هوشها شامل هوش اجتماعی، هیجانی و معنوی را در خود تقویت نموده باشند قادر خواهند بود که با حداقل تبعات منفی و روانی برای خود و دیگران این چنین موقعیتهای را مدیریت کنند و بهداشت روان را در خود و محیط دانشگاه ارتقا دهند. با توجه به مطالب ذکر شده، مساله پژوهش حاضر این است که چه ارتباطی بین انواع هوش ها با بهزیستی روان شناختی دانشجویان وجود دارد؟ و سهم هریک از آنها در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان چقدر است؟

روش

روش پژوهش حاضر همبستگی از نوع پیش بین بوده است. جامعه آماری در این تحقیق دانشجویان دانشگاه خلیج فارس در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ بودند. در مطالعه حاضر که به منظور بررسی رابطه ی انواع هوش ها با بهزیستی روان شناختی اجرا گردید، ۳۴۰ نفر مطابق با جدول مورگان از دانشجویان دانشگاه خلیج فارس بوشهر که شامل ۱۸۹ دختر و ۱۵۱ پسر بودند به عنوان اعضای نمونه مورد مطالعه قرار گرفتند. روش نمونه گیری در تحقیق حاضر خوشه ای چند مرحله ای است. از بین چهار دانشکده موجود در دانشگاه خلیج فارس با استفاده از نمونه گیری طبقه ای نسبی به نسبت رشته های هر دانشکده ۱۷ رشته انتخاب شد. به این صورت که در دانشکده ادبیات و علوم انسانی هفت رشته دانشکده علوم پایه چهار رشته، دانشکده نفت و گاز یک رشته و دانشکده فنی و مهندسی پنج رشته انتخاب شدند. سپس از هر رشته بیست نفر به شیوه تصادفی ساده انتخاب شد که به نسبت مساوی برای چهار ورودی در نظر گرفته شد. میانگین سنی دانشجویان ۲۱/۴۷ با انحراف معیار ۱/۴۷ بوده است.

ابزار

مقیاس بهزیستی روان شناختی ریف:

این مقیاس را ریف (۱۹۸۰) طراحی کرد. فرم اصلی از ۱۲۰ سوال تشکیل می شود ولی در مطالعات بعدی فرم های کوتاه تر ۸۴ سوالی و ۱۸ سوالی تهیه شده است. در این پژوهش از فرم ۱۸ سوالی استفاده گردید در این مقیاس پاسخ به هر سوال بر روی یک طیف شش درجه ای از (کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) مشخص می شود. این مقیاس، شش عامل خود مختاری، تسلط

بر محیط، رشد شخصی، ارتباط مثبت با دیگران، هدفمندی در زندگی و پذیرش خود را می‌سنجد، روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش‌های متعدد گزارش گردیده است. ضریب همبستگی به دست آمده بر اساس روش بازآزمایی برای کل آزمون ۰/۷۶ و در آزمون‌های فرعی بین ۰/۶۷ تا ۰/۷۳ بوده که در سطح ($p < 0/001$) معنی دار است (بهرامی و همکاران، ۱۳۸۵). در تحقیق حاضر ضرایب اعتبار بهیستی روان‌شناختی با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۷۱ می‌باشد که بیانگر روایی قابل قبول برای پرسشنامه مذکور است.

مقیاس هوش اجتماعی ترومسو:

این مقیاس توسط سیلورا و همکاران (۲۰۰۱) تهیه شده است، که سه حوزه هوش اجتماعی یعنی پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی را می‌سنجد و شامل ۲۱ آیتم است. سازندگان این مقیاس، اعتبار و پایایی آن را در نروژ محاسبه نمودند در ایران برای اولین بار نادری و حاجی زاده به منظور بررسی اعتبار و پایایی مقیاس مذکور، آن را به طور همزمان با مقیاس هوش هیجانی بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد واحد اهواز اجرا کردند. ضریب همبستگی برای کل مقیاس برابر $r = 0/60$ به دست آمد. ضرایب پایایی هوش اجتماعی با استفاده از روش آلفای کرونباخ و تصنیف محاسبه گردید که به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۰ بود و بیانگر پایایی قابل قبول مقیاس مذکور است (حاجی زاده، ۱۳۸۷). در تحقیق حاضر ضرایب پایایی هوش اجتماعی با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۷۶ می‌باشد و بیانگر پایایی قابل قبول برای مقیاس مذکور است.

مقیاس هوش هیجانی شات:

شات و همکارانش در سال ۱۹۹۸، این پرسشنامه را بر اساس مدل نظری سالووی و مایر از هوش هیجانی ساختند. این مقیاس داری ۳۳ ماده است که هر سه مولفه هیجانی را که عبارتند از: ارزیابی و ابراز هیجان^۱، تنظیم هیجان^۲ و بهره برداری از هیجان^۳ را ارزیابی می‌کند. خسرو جاوید به منظور محاسبه پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ و جهت محاسبه اعتبار سازه و

¹ Emotional Appraisal

² Emotion Regulation

³ Utilization of Emotion

همبستگی درونی خرده مقیاس هوش هیجانی از روش تحلیل عاملی استفاده کرد. ضریب آلفای کرونباخ، اعتبار هوش هیجانی کل (۰/۶۱) را نشان داد. در مرحله بعدی به منظور بررسی پایایی و اعتبار سازه پرسشنامه هوش هیجانی شات در نوجوانان اعتباریابی شد. یافته ها نشان داد که پرسشنامه های هوش هیجانی شات در میان نوجوانان از اعتبار بالایی برخوردار است ($a=0/81$) (جاوید، ۱۳۸۱). در ضمن تحلیل عاملی مقیاس با استفاده از تحلیل مولفه های اصلی، سه عامل تنظیم هیجان ($a=0/78$)، ابراز و ارزیابی هیجان ($a=0/6$) و بهره برداری از هیجان ($a=0/50$) را پیشنهاد می دهد (عسکری و همکاران، ۱۳۸۸). آلفای کرونباخ مقیاس هوش هیجانی در تحقیق حاضر ۰/۶۰ می باشد.

آزمون هوش معنوی کینگ ودی سیک

و: این آزمون دارای ۲۴ سوال با نمره حداقل ۲۴ و حداکثر ۱۲۰، که نمره بالاتر در این آزمون به معنای هوش معنوی بالاتر می باشد. این آزمون چهار بعد آگاهی تعالی بخش، توسعه حالات هشیاری، ایجاد معنای شخصی و تفکر وجودی انتقادی را ارزیابی می نماید. برای تعیین پایایی این آزمون، همبستگی بین این مقیاسها و چند آزمون مرتبط را مورد سنجش قرار دادند و همبستگی بین ۰/۵۹ تا ۰/۹۴ گزارش نمودند. همچنین پایایی آزمون نیز براساس آزمون مجدد ۰/۸۹ گزارش شد. در تحقیق حاضر ضرایب پایایی هوش معنوی با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برابر با ۰/۸۸ می باشد که بیانگر پایایی قابل قبول برای مقیاس مذکور است.

یافته ها

با توجه به اهداف مطالعه، داده های بدست آمده با استفاده از همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. در جدول زیر همبستگی بین متغیرهای تحقیق بررسی شده است.

جدول ۱. همبستگی بین انواع هوش های اجتماعی، هیجانی و معنوی با بهزیستی

روانشناختی دانشجویان

هوش هیجانی	هوش معنوی	هوش اجتماعی	متغیرها	
۰/۴۷	۰/۴۱	۰/۳۹	همبستگی	بهزیستی
۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	سطح معنی داری	روانشناختی

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می شود ضریب همبستگی پیرسون بیانگر رابطه مثبت و معنی دار بین متغیر هوش اجتماعی و بهزیستی روانشناختی دانشجویان است. همچنین بین متغیر هوش هیجانی و بهزیستی روانشناختی دانشجویان رابطه مثبت و معنی دار بدست آمد. ارتباط بین هوش معنوی و بهزیستی روان شناختی نیز مثبت و معنی دار بود.

جدول ۲. پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان پسر بر اساس هوش های اجتماعی، هیجانی

و معنوی

تحلیل واریانس					
مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	sig
رگرسیون	۲۱۹۹/۰۶	۳	۷۳۳/۰۲	۱۶/۴۲	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۶۵۶۲/۵۱	۱۴۷	۴۴/۶۴		
کل	۸۷۶۱/۵۷	۱۵۰			
ضرایب					
مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	t	sig
	SE	B	β		

۰/۰۰۰۱	۴/۷۳	-	۷/۴۲	۳۵/۱۹	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۳/۷۳	۰/۲۶۹	۰/۰۶۹	۰/۱۴	هوش معنوی
۰/۰۰۱	۳/۳۸	۰/۲۳۱	۰/۰۷۴	۰/۲۰۸	هوش هیجانی
۰/۰۰۹	۲/۸	۰/۱۴۶	۰/۰۴۱	۰/۱۱۸	هوش اجتماعی
توجه: $R=0.50$, $R^2=0.25$, $R\text{ Adj}=0.24$ و متغیر وابسته: بهزیستی روان شناختی					

به منظور تعیین متغیرهای مؤثر در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان پسر بر اساس هوش های اجتماعی، معنوی و هیجانی از تحلیل رگرسیون چند متغیره با استفاده از روش ورود استفاده گردید. همانطور که نتایج جدول شماره ۲ نشان می دهد R تعدیل شده $0/24$ می باشد و $F=16/42$ معنی دار است ($P<0/001$)، لذا گفته می شود که مدل فوق که ترکیبی از ابعاد هوش اجتماعی، هوش معنوی و هوش هیجانی است می تواند بهزیستی روان شناختی را پیش بینی کند. یعنی با توجه به مقدار $R^2=0/25$ نیز می توان گفت که هوش های اجتماعی، هیجانی و معنوی با هم ۲۵ درصد از واریانس بهزیستی روان شناختی دانشجویان پسر را تبیین نموده اند. با توجه به نتایج جدول شماره ۲ می توان گفت که از بین سه هوش اندازه گیری شده، صرفاً هوش معنوی (ضریب استاندارد بتا= $0/27$ و $P<0/001$) بطور مثبت و هوش هیجانی (ضریب استاندارد بتا= $0/23$ و $P<0/001$) بطور مثبت و به ترتیب اهمیت می توانند بهزیستی روان شناختی دانشجویان پسر را پیش بینی کنند و عامل هوش اجتماعی توانایی پیش بینی بهزیستی روان شناختی را ندارد.

جدول ۳. پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان دختر بر اساس هوش های اجتماعی، هیجانی

و معنوی

تحلیل واریانس					
مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	sig
رگرسیون	۵۰۴۹/۵	۳	۱۶۸۳/۱۶	۳۱/۵۱	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۹۸۸۲/۱۵	۱۸۵	۵۳/۴۱		
کل	۱۴۹۳۳/۶۶	۱۸۸			
ضرایب					
مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	t	sig
	B	SE	β		
مقدار ثابت	۱۶/۹۶	۷/۰۷	-	۲/۳۹	۰/۰۱۸
هوش هیجانی	۰/۳۴۴	۰/۰۷	۰/۳۵۶	۴/۸۸	۰/۰۰۰۱
هوش اجتماعی	۰/۱۹۳	۰/۰۶۸	۰/۱۹۱	۲/۸۲	۰/۰۰۵
هوش معنوی	۰/۱۰۷	۰/۰۴۳	۰/۱۷۵	۲/۴۹	۰/۰۱۳
توجه: $R=0.58$, $R^2=0.34$, $R\text{ Adj}=0.33$ و متغیر وابسته: بهزیستی روان شناختی					

جهت پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان دختر بر اساس هوش های اجتماعی، معنوی و هیجانی نیز از تحلیل رگرسیون چند متغیره با استفاده از روش ورود استفاده گردید. نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد R تعدیل شده $۰/۳۳$ می باشد و $۳۱/۵۱$ $F=$ معنی دار است ($P<۰/۰۰۱$)، لذا گفته می شود که مدل فوق که ترکیبی از ابعاد هوش اجتماعی، هوش معنوی و هوش هیجانی است می تواند بهزیستی روان شناختی را

پیش بینی کند. یعنی با توجه به مقدار $R^2=0/34$ نیز می توان گفت که هوش های اجتماعی، هیجانی و معنوی با هم ۳۴ درصد از واریانس بهزیستی روان شناختی دانشجویان دختر را تبیین نموده اند. با توجه به نتایج جدول شماره ۳ می توان گفت که هر سه هوش اندازه گیری شده به ترتیب اهمیت، هوش هیجانی (ضریب استاندارد بتا = $0/36$ و $P < 0/001$) بطور مثبت، هوش اجتماعی (ضریب استاندارد بتا = $0/19$ و $P < 0/01$) بطور مثبت و هوش معنوی (ضریب استاندارد بتا = $0/17$ و $P < 0/05$) می توانند بهزیستی روان شناختی دانشجویان دختر را پیش بینی کنند.

بحث و نتیجه گیری

این تحقیق با هدف پیش بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس هوش های معنوی، هیجانی و اجتماعی در دانشجویان دختر و پسر انجام گرفت. یافته ها نشان داد که بین هوش اجتماعی با بهزیستی روان شناختی رابطه ی مثبت و معنی داری وجود دارد. این بخش از نتایج پژوهش حاضر با یافته های حاجی زاده و نادری همخوانی دارد (حاجی زاده، ۱۳۸۷). در تبیین این یافته می توان بیان کرد که هوش اجتماعی توانایی افراد را در برقراری روابط انسانی در بر می گیرد. افرادی که بهره بیشتری از هوش اجتماعی دارند عملکرد مثبت تری در تعاملات با دیگران دارند حتی در برخی موارد در حیطه های مدیریتی، افزایش این هوش در مدیران منجر به ارتقا عملکرد کارکنان آنها می گردد. هوش اجتماعی که اشاره به توانمندی مدیریت و استعداد تحریک دیگران در ارتباطات میان فردی دارد و افرادی که دارای این مولفه اند در بیشتر پژوهش ها دارای ویژگی هایی از قبیل: توانمندی اجتماعی قوی، مدیریت روابط، استعداد اثر گذاری قوی بر دیگران، همکاری، اعتماد، آداب معاشرت و سلامت روان شناختی معرفی شده اند (هوذا و همکاران، ۲۰۰۹). بنابراین افراد برخوردار از هوش اجتماعی درک بهتری از روابط اجتماعی دارند و تلاش می کنند در روابط خود با دیگران ابزاری را به کار گیرند که موجب غنی ساختن روابط آنان گردد و منحل ارتباط آنها با دیگران نگردد. بدین منظور این افراد در بهره گیری از بهزیستی روان شناختی موفق عمل می کنند.

یافته دوم نشان داد که بین هوش هیجانی با بهزیستی روان‌شناختی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی بشارت، شالچی و شمسی‌پور، کراون همخوانی دارد (بشارت و همکاران، ۱۳۸۹ و کراون، ۲۰۰۹). در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی که به راحتی هیجان‌های خود را ارزیابی نموده و در تماس مستقیم با آنها می‌باشند قادرند هیجان‌های خود را به خوبی تنظیم نمایند و روابط خود را با همسالان و موقعیت‌هایی که با آن مواجه می‌شوند به خوبی اداره نمایند. به همین دلیل این افراد افسردگی و بیماری‌های جسمی کمتر و در کل بهزیستی روان‌شناختی بیشتری نشان می‌دهند (کاردماس، ۲۰۰۷). افرادی که می‌توانند وضعیت هیجانی خود را تنظیم نمایند، می‌دانند که چگونه و چه وقت احساسات خود را بیان نموده و قدرت سازگاری بالایی داشته باشند که خود منجر به بهزیستی روان‌شناختی بیشتری در این افراد می‌شود. افرادی که دارای هوش هیجانی پایینی می‌باشند در ارتباط با دیگران نمی‌توانند به شکل مناسب ارتباط برقرار کنند و باعث می‌شود دچار محرومیت در تقویت‌های اجتماعی شوند و همانطور که در نظریه تقویت گفته می‌شود یکی از دلایل افسردگی نبود تقویت‌های اجتماعی برای این دسته از افراد است لذا این عامل باعث می‌شود بهزیستی روان‌شناختی این افراد کاهش پیدا کند و برعکس (سالووی و همکاران، ۲۰۰۲).

در پژوهش حاضر همچنین بین هوش معنوی و بهزیستی روان‌شناختی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری بدست آمد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش شعبانی بهار و همکاران همخوان است (شعبانی بهار و همکاران، ۱۳۸۳). در تبیین این یافته می‌توان بیان کرد که هوش معنوی در برگیرنده انعطاف‌پذیری رفتاری و هیجانی است (که ممکن است از تجربه‌های معنوی سرچشمه بگیرد) که به سلامت روان‌شناختی و بهزیستی کمک می‌کند. همچنین هوش معنوی به واسطه فراهم‌سازی چهارچوبی برای یافتن معنا و فهم معنای تجربیاتی منفی مثل بیماری، ضربه عاطفی و آسیب دیدگی از کارکردی انطباقی برخوردار است. بنابراین هوش معنوی به میزان زیادی پیش‌بینی‌کننده بهزیستی روان‌شناختی می‌باشد. نتایج بسیاری از تحقیقات نشان می‌دهند که رابطه میان مذهب یا معنویت با سلامت پیچیده بوده و ناظر بر تأثیر بسیار سودمند مذهب و معنویت بر سلامت جسمی و روانی می‌باشند. به ویژه که برای پیوند مستحکم بین علائق معنوی و بهزیستی شخصی شواهد تجربی پیدا شده است، یک تبیین برای این رابطه بر

احساس معنا و هدفی (یک جزء برجسته از بهزیستی) که فرد می تواند آنها را از یک روش معنوی یا مذهبی انتخاب شده به دست آورد، تأکید می کند (کینگ و همکاران، ۲۰۰۹).

پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان پسر بر اساس انواع هوش های اندازه گیری شده در این تحقیق نشان داد از بین انواع هوشهای مذکور، هوش معنوی و هوش هیجانی به ترتیب بهترین پیش بین بهزیستی روان شناختی بودند. استفاده بیشتر از بهزیستی روان شناختی در افراد دارای هوش معنوی می تواند به دلیل شیوه نگرشی باشد که این افراد به ابعاد مختلف زندگی اتخاذ می کنند. افرادی که بعد فرا مادی برای زندگی قائل هستند در برابر ناملايمات و فشارهای زندگی صبر را پیشه راه خود می کنند از لذت های زودگذر به بهای رسیدن به لذت های وسیع تر می گذرند. بنابراین با توجه به ویژگی های افراد دارای هوش معنوی از قبیل: داشتن معنا و هدف در زندگی، آگاهی متعالی و خود آگاهی عمیق، این افراد از سطح بالاتری از بهزیستی روان شناختی برخوردارند. دلیل آنکه هوش معنوی تأثیر بیشتری را در بهزیستی روان شناختی داشته، به خاطر آن است که هوش معنوی در معنایی که افراد به روابط و تجربه های زندگی نسبت می دهند و در روشی که افراد به واسطه آن زندگی هایشان را قابل فهم می کنند، نقش بازی می کند. بنابراین هوش معنوی به پدید آمدن حسی از آگاهی و معنا در ارتباط با موقعیت فرد در جهان و روابطش با دیگران کمک می کند (سیسک و تورانس، ۲۰۰۱).

هوش هیجانی نیز در بهره گیری از بهزیستی روان شناختی نقش موثری داشته است افراد با هوش هیجانی بالا توانایی ارزیابی و بیان هیجانات را دارا می باشند همچنین در تجزیه و تحلیل، فهم و شناخت هیجان از قابلیت بالایی برخوردار می باشند این افراد قادر به تنظیم و مدیریت هیجانات خود و دیگران می باشند و در بهره برداری از هیجان که شامل توانایی استفاده از اطلاعات هیجانی در تفکر عمل و مسئله گشایی است از توانمندی خوبی برخوردارند (فرناندز و اکسترما، ۲۰۰۶). در این پژوهش هوش اجتماعی در مقایسه با دیگر متغیرها تأثیر کمتری بر بهزیستی روانشناختی دانشجویان پسر داشته و می توان گفت که ارتباط معنی داری بدست نیامده است.

همچنین پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان دختر بر اساس انواع هوش های اندازه گیری شده در این تحقیق نشان داد هر سه نوع هوش هیجانی، اجتماعی و معنوی به

ترتیب اهمیت، پیش‌بین بهزیستی روان شناختی بودند. هوش هیجانی مجموعه‌ای از مهارت‌ها و شایستگی‌های اجتماعی را در بر می‌گیرد که بر توانایی‌های فرد برای تشخیص، درک و مدیریت هیجان، حل مسئله و سازگاری تأثیر می‌گذارد و به طرز موثری فرد را با نیازها، فشار و مشکلات زندگی سازگار می‌کند. افراد با هوش هیجانی بالا دارای ویژگی‌هایی می‌باشند که شامل استقامت و پایداری در مقابل شکست، از دست ندادن روحیه، پس راندن افسردگی و یأس در هنگام تفکر، توانایی مهیج و برانگیختن خود، همدلی و صمیمیت و امید داشتن می‌باشد. بنابراین با توجه به این ویژگی‌ها این افراد از سطح بالایی از بهزیستی روان شناختی برخوردارند (فرناندز و اکسترما، ۲۰۰۶).

گلمن در تعریف هوش اجتماعی آن را به عنوان توانایی ارتباط با دیگران، دانش میان فردی، توانایی قضاوت درست درباره احساسات، خلق‌ها و انگیزه‌های دیگران، عملکرد اجتماع موثر و مهارت رمزگشایی نمادهای غیر کلامی ذکر کرده است و نشان می‌دهد که دانشجویان در زمینه هوش اجتماعی موفق عمل می‌کنند. بنابراین با توجه به مولفه‌های هوش اجتماعی که شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی است، افرادی که این ویژگی‌ها را دارا می‌باشند از نظر بهزیستی روان شناختی در سطح بالایی قرار دارند (گلمن، ۲۰۰۶).

با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که از بین سه هوش اندازه‌گیری شده، هوش معنوی و هوش هیجانی بیشتر از هوش اجتماعی توانایی پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی را در دانشجویان پسر دارند و در دانشجویان دختر نیز هوش هیجانی و هوش اجتماعی بیشتر از هوش معنوی توانایی پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی را دارند. در پایان باید گفت هر فعالیت پژوهشی در مراحل مختلف خود با محدودیت‌های روبروست و پژوهش حاضر از این اصل جدا نیست. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به قابل‌تعمیم نبودن نتایج این پژوهش به دانشجویان سایر دانشگاه‌ها نام برد و با توجه به بومی نبودن پرسشنامه‌ها بویژه پرسشنامه هوش معنوی، نتیجه‌گیریها باید با احتیاط انجام گیرد. پیشنهاد می‌شود با توجه به جدید بودن بهزیستی روان شناختی در حوزه‌ی روان شناسی، در جهت شناسایی هر چه بیشتر عامل‌ها و متغیرهای موثر بر بهزیستی روان شناختی افراد، پژوهش‌های

بیشتری صورت گیرد و انواع دیگر هوش بویژه هوش شناختی و هوش فرهنگی به مدل فوق اضافه شود. در این پژوهش ابزار اندازه‌گیری متغیرها پرسشنامه‌های خارجی بوده است پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی در این حیطه بویژه در سنجش هوش معنوی از پرسشنامه‌های داخلی استفاده گردد.

منابع

- اسماعیلی، م؛ احدی، ح؛ دلاور، ع؛ شفیع‌آبادی، ع. (۱۳۸۶). تاثیر آموزش مؤلفه‌های هوش هیجانی بر سلامت روان. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، ۱۳(۴۹/۲)، ۱۶۵-۱۵۸.
- بشارت، محمد علی؛ شالچی، بهزاد؛ شمسی پور، مجید. بررسی رابطه هوش هیجانی با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان. اندیشه‌های نوین تربیتی. دوره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۸۵. شماره ۳ و ۴. صفحات ۸۴-۷۳.
- بهرامی احسان، هادی؛ پورنقاش تهرانی، سعید؛ زنجانی طوسی، رضا. سنجش بهزیستی روانی: ساخت یک ابزار ارزیابی جدید. مطالعات روانشناختی. ۱۳۸۵. شماره ۳-۴. صفحات ۱۷۰-۱۶۱.
- بیانی، علی اصغر؛ کوچکی عاشور، محمد؛ بیانی، علی: روایی و پایایی مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران. ۱۳۸۷. شماره ۵۳. صفحات ۱۵۱-۱۴۶.
- جمالی پاقلع، سمیه؛ عابدی، احمد؛ آقایی، الهام؛ و زارع، راضیه (۱۳۸۹). فراتحلیل جامع رابطه هوش هیجانی و سلامت روان. ۱۳۸۹. مجله: پژوهش در سلامت روانشناختی، دوره چهارم، شماره ۳-۴. صفحات ۳۲-۲۱.
- حاجی زاده، میترا (۱۳۸۷). اعتبار یابی مقیاس هوش اجتماعی و رابطه آن با شادکامی و پرخاشگری در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد، روان‌شناسی عمومی، به راهنمایی دکتر فرح نادری. دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.

حمید، نجمه و همکاران(۱۳۹۱). بررسی رابطه ی سلامت روان و هوش معنوی با تاب آوری در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. مجله: تحقیقات سلامت جنتاشاپیر، سال سوم، شماره ی ۲. صفحه ۳۳۱.

خسروجاوید، مهناز(۱۳۸۱)، بررسی اعتبار و روایی سازه مقیاس هوش هیجانی شات در نوجوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی؛ دانشکده علوم انسانی؛ دانشگاه تربیت مدرس؛ تهران.

رهنما، ا؛ عبدالملکی، ج؛(۱۳۸۸). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و خلاقیت با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه شاهد. اندیشه های نوین تربیتی، (۲)۵، ۷۸-۵۵.
زینعلی، شینا؛ خسرو جاوید، مهناز. هوش هیجانی و سبک های حل مساله در معنادان. مجله روانشناسی تحولی. ۱۳۸۹. شماره ۲۴. صفحات ۳۶۹-۳۶۱.

شعبانی بهار، غلامرضا؛ یعقوبی، ابوالقاسم؛ فاروقی، حسین. تعیین ارتباط هوش هیجانی و عملکرد ورزشی ورزشکاران استان همدان. مطالعات مدیریت ورزشی. سال هفتم. شماره ۷. صفحات ۸۳-۹۱.

عسکری، پرویز؛ حیدری، علیرضا؛ نادری، فرح؛ مرعشیان، فاطمه نقی پور، سیما؛ ضمیری، امین(۱۳۸۸). راهنمای آزمون های روان شناختی. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.

غباری بناب، باقر؛ سلیمی، محمد؛ و نوری مقدم، ثنا(۱۳۸۶). هوش معنوی. فصلنامه علمی- پژوهشی اندیشه نوین سال سوم، شماره دهم، صفحات ۱۴۹-۱۲۶.

Albrecht, K. (2006). *Social Intelligence: The new science of success*. Sanfrancisco: Jossey Bass, Awily Imprint.

Bar-On, R. (۲۰۰۶). The model of emotional socail intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.

Crowne, K. A. (2009). The relationships among social intelligence, emotional intelligence and cultural intelligence. *Organization Management Journal*, 6(3), 148-163

Eng, W., Coles, M. E., Heimberg, R. G., & Safren, S. A. (2005). Domains of life satisfaction in social anxiety disorder: Relation to symptoms and

- response to cognitive-behavioral therapy. *Journal of Anxiety Disorders*, 19(2), 143-156.
- Fernandez-Brocal, P., & Extremera, N. (2006). Emotional intelligence as predictor of mental, social and physical health in university students. *The Spanish Journal of psychology*, 1, 45-51.
- Goleman, D. (2006). *Social Intelligence: The Positive Psychology Relationships*. New York: Bantam.
- Hooda, D., Sharma, N., & Yadava, A. (2009). Social Intelligence as a predictor of positive psychological health. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(1), 143-150
- Karademas, E. C. (2007). Positive and negative aspects of well-being: Common and specific predictors. *Personality and Individual Differences*, 43(2), 277-287
- King, D. B., & Decicco, T. L. (2009). A viable model and self-report measure of spiritual intelligence. *International Journal of Transpersonal Studies*, 28, 68-85.
- Lefter, V., & Prejmerean, M., & Vasilache, S. (2012). The Dimension of Organizational Intelligence in Romanian companies- A Human Capital perspective. *California Management Review*. Vol. 38.
- Ryff CD. Psychological well-being in adult life. *Cur Dir Psych Sci* 1995; 4 : 99- 104.
- Salovey, P., Mayer, J. D., Caruso, D. R. (2002) *The Positive Psychology Of Emotional Intelligence*. Oxford. Oxford University Press.
- Sisk, D., & Torrance, E. (2001). *Spiritual Intelligence: Developing Higher Consciousness*. Buffalo: New York: Creative Education Press.